

622
Afschrift.

Buitenzorg, den 8sten November 1937.-

No.2373/A.

Onderwerp: Positie der Regenten.

Nopens de beschouwingen en voorstellen, vervat in de nota van Dr.A.D.A. de Kat Angelino betreffende de positie der Regenten, waarover handelen de geheime brief van Uwen ambtsvoorganger van 8 November 1934 No.CDx 56/5/1 en het geheim schrijven van den Adviseur voor Inlandsche Zaken van 28 October 1935 No. K 60/7-9, heeft de Raad van Nederlandsch-Indië van zijn gevoelen doen blijken bij zijn in afschrift hiernevensgaand advies van 14 October jl. No. XII, waarmede de Gouverneur-Generaal heeft ingestemd, met dien verstande, dat de in het lid 21 bedoelde gedragslijn niet ware openbaar te maken, doch dat worde volstaan met een desbetreffende mededeeling aan de Gouverneurs van West-, Midden- en Oost-Java.

Zijne Excellentie heeft mij mitsdien opgedragen, van welke opdracht ik bij dezen de eer heb mij te kwijten, UHoogEdelGestrenge te verzoeken aan genoemde Hoofden van gewestelijk bestuur mede te deelen, dat de Regeering in bijzondere gevallen bereid is om bij het ontstaan van een vacature een Regentszetel gedurende beperkten tijd open te houden ten behoeve van een afstammeling of zeer naverwant familielid, die, alle omstandigheden in aanmerking genomen, in bijzondere mate geschikt wordt geacht om dien zetel binnen eenige jaren in te nemen, voorts om de Residenten op Java te doen in-

strueeren

Aan
den Directeur van Binnenlandsch Bestuur.

(afs. verleend aan den R.v.N.I.
en den Adv.Inl.Zaken).

strueeren voor ieder regentschap te bepalen welke categorieën van Inheemsche ambtenaren verplicht zijn bij den Regent hun opwachting te maken en ten slotte om door tusschenkomst van Uwen ambtgenoot van Justitie en den Procureur-Generaal bij het Hooggerechtshof Uwe meening te willen kenbaar maken nopens de in lid 32 van 's Raads advies bedoelde vraag, in hoeverre de Regent ware in te schakelen bij het toezicht op de drukpers.

De le Gouvernements Secretaris,
(wg) J. Ramaer.
Voor eensluidend afschrift:
De Gouvernements Secretaris,
(w.g.) Zeilinga.

1937.

K O M M I S S O R I A A L van den 12den JUNI No. 14906.

B R I E F van den Gouvernements-Secretaris van 12 Juni No. 1315/A.

Positie der Regenten.

A A N D E N R A A D V A N N E D E R L A N D S C H - I N D I E

Om met terugzending te dienen van beschouwingen en raad.

No. XII.

ADVIES VAN DEN RAAD VAN NEDERLANDSCH-INDIË

Uitgebracht in de vergadering van 14 October 1937.

(verzonden 23 October).-

1. Aan het betoog van den heer De Kat Ange-

lino

lino over de positie van de Regenten ligt een gedachte ten grondslag, welke naar het den Raad van Nederlandsch-Indië voorkomt niet geheel juist is: de plaats die de Regent in de gedachten- en voorstellings-sfeer van de bevolking inneemt, wordt naar het gevoelen van het College door den schrijver aanmerkelijk overschat. Dit blijkt uit passages als die, waar in verband met het volkshoofdschap van den Regent gewezen wordt op de beteekenis van het volkshoofdschap van den Mikado, waar herinnerd wordt aan het feit, dat eens te Garoet het door den Soenan gebruikte badwater als heilbrengend middel onder de bevolking koopers vond en waar van het volkshoofdschap der Regenten wordt gezegd, dat het zijn werkelijken invloed eveneens aan de mystisch-magisch sfeer ontleent (p. 12 en 15).

2. Deze visie op de Regentenspositie heeft den heer de Kat Angelino er toe geleid om ter verheffing en ter versteviging van die positie voor te stellen de Regenten op het plan van Zelfbestuurders te brengen door hen niet te benoemen en te ontslaan, doch als Regent te erkennen, resp. uit hun waardigheid te ontzetten; door bij die erkenning strikt het beginsel van erfopvolging en minder streng de eischen van bekwaamheid en geschiktheid te laten gelden - zoodat een minderjarige Regentszoon bij overlijden van den vader dadelijk als opvolger ware te erkennen onder tijdelijke bekleeding met de Regentswaardigheid van een bekwamen patih, en bij erkenning van minder bekwame Regenten dezen bij de bestuursvoering waren te doen bijstaan door de bekwaamste patih's en wedana's (pag. 20-22 van de nota)-; door den Regenten te vergunnen aan hun naam, naar dynastiek gebruik, den

graad

graad van successie toe te voegen, door aan hen over te laten of zij het voorzitterschap van den Regentschapsraad op zich willen nemen dan wel den patih ermede willen belasten, enz. (zie het tabellarisch overzicht van de voorstellen bij den brief van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 8 November 1934 No.C.D. x 56/5/1.)

De ook den heer De Kat Angelino bekende historische en historisch-sociologische onderzoekingen van resp. Dr.F. de Haan (Parian-gan 4 dln., 1911-1912, inzonderheid het vierde deel, hoofdstuk XX: "De Regenten" en verder verspreide mededeelingen in alle vier deelen) en van Dr.B.Schrieke (De Inlandsche Hoofden, diësrede Rechts-hoogeschool 1928) hebben echter aan het licht gebracht, dat de Regenten reeds in den Mataramschen tijd niet meer de positie van Volks-hoofden hadden, zooals de heer De Kat zich die voorstelt, doch meer ambtenaren waren, door Schrieke genoemd "ministeriales", door wie de vorst het bestuur over de provincies liet voeren en die Soenan Mangkoerat I (1646-1677) onophoudelijk verving teneinde een eventueel streven naar onafhankelijkheid aanstonds te voorkomen.

4. Daarna werd door de O.I.-Compagnie bij de aanstelling van Regenten wèl met erfopvolging rekening gehouden om aldus Regentenfamilies aan zich te binden, doch in beginsel werd geen recht van successie erkend, terwijl de toepassing ervan in de practijk bemoeilijkt werd door het in de 18de eeuw welig tierende stelsel van ambtsverkoop. De macht der Regenten liet de Compagnie ook niet onaangestast; in verband met haar eigen belangen behandelde zij de Regenten hoe langer hoe meer als ambtenaren, om het even of die Regenten, zooals

op Java's Noordkust, een acte van verband hadden geteekend, dan wel, zooals in de Preanger, een acte van aanstelling hadden gekregen. Daendels maakte hen geheel tot ambtenaren en Raffles ging met de inkorting van hun macht nog verder.

5. Na de restauratie van het Nederlandsch gezag trachtte van der Capellen de positie der Regenten, die naar zijn oordeel te veel had geleden, te versterken. Vervolgens werd in 1830 ter belooning van door Regenten in de Java-Oorlog betoonde trouw en daarna ter verzekering van de noodige medewerking der Regenten bij de invoering van het cultuurstelsel successievelijk door Van den Bosch en Baud aan de Regenten de bekende belofte van erfopvolging gedaan en formeel in naam des Konings herhaald. Deze toezegging werd tenslotte wettelijk vastgelegd in het Regeeringsreglement van 1854, in de tot heden gehandhaafde bepaling (artikel 69 R.R., artikel 126 I.S.) die voorschrijft, dat, behoudens de voorwaarden van bekwaamheid, ijver, eerlijkheid en trouw, tot opvolger van een Regent zooveel doenlijk een zijner zonen of nabestaanden wordt gekozen.

6. Werden de Regenten hierdoor wettelijk in een uitzonderingspositie gebracht in vergelijking met andere ambtenaren, in de practijk werd door dezen maatregel in den bestaanden toestand weinig gewijzigd: evenals tevoren werden zij, behalve als ambtenaren, ook als volkshoofden beschouwd en behandeld, en evenals tevoren werden hun macht en bevoegdheden, bij gebleken noodzaak of wenschelijkheid, ingeperkt, terwijl van de door de aan het erfopvolgingsbeginsel toegevoegde restricties opengelaten gelegenheid om van dat beginsel af

te

te wijken ook gebruik werd gemaakt; evenals voor 1854 kwamen en komen tot heden toe homines novi onder hen voor, (zie Schieke: o.c. inz. pagina 26-32 en 69 vgl. de Haan: o.c. inz. dl IV § 1967, 1973, vgl., en Mr.M.F.Winkler: Zijn de Regenten op Java Volkshoofden? in Koloniale Studiën 1927, verder de tabel van regentsbenoemingen in de jaren 1880-1915, door L.Pronk opgemaakt en als Bijlage II opgenomen in zijn in 1929 verschenen proefschrift: De bestuursreorganisatie-Mullemeister op Java en Madoera en haar beteekenis voor het heden).

7. Dat zich ondanks de boven aangeduide omstandigheden toch Regentengeslachten hebben gevormd en zich tot heden of tot voor kort hebben gehandhaafd is hieruit te verklaren, dat de door de Mataramsche vorsten en door de Compagnie tegenover de Regenten gevolgde gedragslijn, in beginsel eens van willekeur, in de practijk ook werd geleid door hun eigen belangen, terwijl hun willekeur ook werd ingeperkt door de relatief geringe macht, die zij konden ontwikkelen.

8. Voorts heeft men onder de bestaande oude Regentengeslachten te onderscheiden tusschen de Regentengeslachten, die als zoodanig oud zijn, d.w.z. die van bijv. den Mataramschen tijd af ononderbroken een Regentszetel hebben bezet en nog bezetten, en de geslachten, die, ofschoon later tot het innemen van een Regentszetel geroepen, voordien reeds tot de oude geslachten behoorden, die onder een vroeger vorstenbestuur aanzienlijke positiesbekleedden of zelfs van vroegere vorsten afstammen.

9. Dat telgen van dergelijke Regentengeslachten als Regent in de

streek

8

streek, waar hun geslacht thuis behoort en waar zij zelf zijn geboren en getogen, gemakkelijker over de bevolking gezag kunnen voeren dan zij, die niet van een Regentengeslacht afstammen en ook dan zij, die tot een niet in die streek inheemsch Regentengeslacht behooren, laat zich reeds gereedelijk verklaren uit de banden, die tusschen hun geslacht en de bevolking in den loop der tijden zijn ontstaan, uit hun gemeenschappelijken adat, gemeenschappelijke traditie, gemeenschappelijk dialect, gemeenschappelijke herinneringen, enz., waardoor zij als het ware elkander door en door kennen en elkander gemakkelijk kunnen begrijpen. Men behoeft hiervoor geen toevlucht te nemen tot het veronderstellen van een mystiek-magischen band, die inderdaad niet bestaat, althans stellig niet in die mate als tusschen volk en vorst. Dit blijkt o.a. uit de houding van het volk tegenover gestorven Regenten: vereering door de massa van Regentengraven komt niet, of misschien bij hooge uitzondering voor, vereering van vorstengraven daarentegen nagenoeg algemeen.

10. Het gezag der Regenten tegenover de bevolking was ook in den Mataramschen tijd, ondanks de willekeur der vorsten tegenover hen en de niet-erfelijkheid van het ambt, zeer groot. Het wordt door Schrieke verklaard uit de structuur der maatschappij (o.c., pagina 27 en 60), en berustte op de macht, die zij over de bevolking, ook naar willekeur, konden uitoefenen en inderdaad ook uitoefenden. In den Mataramschen tijd hadden zij hiertoe ruimschoots gelegenheid door de toen heerschende anarchie. In hun residenties lieten zij zich op gelijke wijze eeren als zij zelve aan den Mataramschen vorst eerebetoon verschuldigd waren. Als stadhouders van den vorst oefen-

den

den zij over hun onderhoorigen en wat deze bezaten eigendomsrechten uit.

11. Ook in den Compagnie's tijd placht de Regent "evenals een Mata-ramsch vorst zijn regentschap met al wat er in was te beschouwen "als zijn eigendom, met deze beperking, dat hij met al het zijne "wederom het eigendom was van de Compagnie", (zie de Haan, o.c. dl. I, pagina 28 en 339; de aangehaalde passages ook geciteerd door de Kat, nota pagina 51). Nog in de vorige eeuw zeide eens een Regent tot den zendeling S.Coolsma: "Mijn regentschap met al wat er in is, is mijn "eigendom, maar ik ben met al het mijne het eigendom van het Gouvernement", (S.Coolsma, Twaalf voorlezingen over West-Java, 1879, pagina 89, ook geciteerd door de Haan, o.c. dl. IV, § 1961).

12. Kenschetsend ten deze is ook de in dit verband bij herhaling (door de Haan o.c. dl. IV pagina 1961, door Schrieke, o.c., pagina 41, door De Kat, nota pagina 52) geciteerde uitlating van een goed ontwikkeld Inlandsch Hoofd (niet uitdrukkelijk Regent genoemd), mede uit de vorige eeuw, weergegeven in het Tijdschrift voor Binnenlandsch Bestuur II (1889), pagina 40 (in een artikel van G.S., Nogmaals de afschaffing der patihs), luidende: "..... De voornaamste zaken, waar- "in de kleine man zich de knecht gevoelde van zijn meester den Re- "gent, waren jaren geleden: de godsdienst, de rechtspraak en de "dienstbaarheid. De eerste wordt nu nog door vele regenten verwaar- "loosd, de tweede moeten zij deelen met anderen, en staat bovendien "onder contrôle van het Europeesch bestuur, restte toen voor eenige "jaren slechts de derde in haar geheel. Door het presteeren van dien-

sten

10

"sten waren de desalieden de abdis (slaven) der regenten en hoofden. "Deze laatsten mochten nog over hun krachten beschikken, gij Euro-peanen niet. Zij voelden, dat wij hun meesters waren. Door de af-schaffing (der) pantjens was de laatste enge band tusschen heer en "slaaf verbroken".

13. Beseffend, dat zulks op andere terreinen dan dat van den Gods-dienst niet mogelijk zou zijn, bepleitte de huidige Regent van Pan-deglang, een homo novus onder de Regenten, in zijn voor de Regenten-conferentie-West-Java van 1933 ingediende nota tot herstel van de Regenten in hun vorig aanzien en gezag, dan ook in hoofdzaak op dit gebied vermeerdering van de macht der Regenten. Dat er ook thans nog Regenten zijn, die zich door hun ondergeschikte ambtenaren min of meer vorstelijke eerbewijzen laten brengen, is, met name onder de Inlandsche Bestuursambtenaren, bekend.

14. Uit het bovenvermelde blijkt, dat voor het denkbeeld van den heer De Kat Angelino om de Regenten op ongeveer hetzelfde plan te stellen als de Zelfbestuurders, aan de hand van de geschiedenis slechts een motief zou kunnen worden gevonden, nl. de feitelijke machtsverhouding der Regenten tegenover hun onderhoorigen, doch dat dit denkbeeld in de historie geen steun vindt voor zoover betreft de principieele en feitelijke verhouding der Regenten tot de boven hen staande machten. Opvolging van dat denkbeeld zou dus principieel geen herstel - uiteraard voorzover mogelijk - van het verleden, doch een nieuwe maatregel beteekenen.

15. De vraag is nu of het gewenscht en mogelijk is, daartoe over te

gaan

gaan.

16. Voorzover de voorstellen van den heer De Kat uitgaan van een historisch onjuiste gedachte en van een te hooge waardeering van de Regentenpositie, zou opvolging daarvan de Regenten brengen in een sfeer, waarin zij niet thuis hooren.

17. Zoodanige voorstellen zijn die, welke tot strekking hebben de Regenten als Zelfbestuurders te behandelen, zooals:

1ste. een zoo strict mogelijke toepassing van het erfopvolgingsbe-ginsel met minder strenge toepassing van eischen van geschiktheid, alsmede verdere maatregelen ter doorvoering van deze gedragslijn, nl. bij minderjarigheid van den aangewezen opvolger den zetel open te houden en de functie te doen waarnemen door een bekwamen patih, en bij mindere geschiktheid van den Regent hem te doen bijstaan door bekwame ambtenaren;

2de. den Regent niet te benoemen en te ontslaan, doch te erkennen, resp. te ontzetten uit zijn waardigheid;

3de. het dynastiek gebruik van toevoeging aan den naam van den graad van successie toe te staan;

4de. aan den Regent over te laten of hij het voorzitterschap van den regentschapsraad zelf op zich neemt dan wel den patih daarmede wenscht te belasten; en

5de. de oprichting van een exclusief instituut voor opleiding van telgen van regenten- en zelfbestuurdersgeslachten.

18. Ten aanzien van de meeste dezer punten wordt in de reeds uitge-brachte adviezen van de Gouverneurs van West-, Midden- en Oost-Java, den Directeur van Binnenlandsch Bestuur en den Adviseur voor Inland-

sche

sche Zaken - naar 's Raads gevoelen-terecht - een afwijzend standpunt ingenomen, (zie het overzicht van de adviezen der Gouverneurs en van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur in de bijlagen bij den brief van den Directeur van 8 November 1934 No.C.D.x. 56/5/1, en den brief van den Adviseur voor Inlandsche Zaken van 28 October 1935 No. K 60/J-9). Al de genoemde adviseurs hebben er op gewezen, dat het in verband met de steeds grooter verantwoordelijkheid, die het regentsambt medebrengt, ongewenscht en onverantwoordelijk zou zijn om bij de benoeming van een Regent met de eischen inzake bekwaamheid en karaktereigenschappen te transigeeren terwille van het erfopvolgingsbeginsel.

19. De vorige Directeur van Binnenlandsch Bestuur had echter geen bezwaar tegen het openhouden van een vacanten regentszetel, indien er gegronde verwachting bestaat, dat een zeer naverwant familielid binnen enkele jaren (maximaal vier jaar) aan de gestelde eischen voor een benoeming zal voldoen en het geen belangrijk regentschap betreft. In zulk een geval zou de regentsfunctie waargenomen kunnen worden door een bekwamen patih (geen familielid van den candidaat-regent ter voorkoming van intrigues en nepotisme), eventueel onder gelijktijdige aanwijzing tot aanstaand regent van den daartoe bestemden candidaat.

20. Op dit punt kan het College zich beter vereenigen met het oordeel van den Adviseur voor Inlandsche Zaken, die aan het aanwijzen van een aanstaand regent een te groot risico verbonden acht. Het kan voorkomen, dat de voor de vervulling van een regentsvacature door zijn

zijn afstamming het meest in aanmerking komende persoon de daarvoor vereischte ervaring en geschiktheid nog niet bezit, voorts ook, dat er geen bezwaar bestaat om den vacanten regentszetel voor hem open te houden, doch een maximumperiode van vier jaar acht de Raad hiervoor te lang. Voortijdige aanwijzing kan het psychologisch effect hebben, dat de betrokkene zich van zijn benoeming zeker waant en zich niet inspant de noodige geschiktheid te verwerven, terwijl een lange wachtperiode tot intrigues aanleiding kan geven.

21. Niettemin ware, naar het College meent, de mogelijkheid om een regentszetel gedurende beperkten tijd open te houden ten behoeve van een afstammeling of zeer naverwant familielid, die alle omstandigheden in aanmerking genomen in bijzondere mate geschikt wordt geacht om dien binnen eenige jaren in te nemen, niet, zooals de heer Gobée wenscht, geheel uit te sluiten.

De Raad adviseert daarom - zonder een poging tot gedetailleerde regeling van dit onderwerp te ondernemen - bekend te stellen, dat de Regeering in bijzondere gevallen bereid is, deze gedragslijn te volgen.

22. Uit hetgeen in den aanvang van dit advies over de historische ontwikkeling van de positie der Regenten werd betoogd, volgt reeds, dat de Raad zich niet kan vereenigen met het denkbeeld van den steller der Nota, om den Regent niet te benoemen en te ontslaan, doch hem als zoodanig te erkennen, en resp. uit zijn waardigheid te ontsetten. Het College acht dit denkbeeld in strijd met het karakter van het regentsambt.

23. Wat betreft het denkbeeld om den Regent toe te staan achter hun naam den graad van successie te vermelden kan het College zich aansluiten bij het afwijzend oordeel van den Adviseur van Inlandsche Zaken en dat van den vorigen Gouverneur van Oost-Java. De Raad kan zich niet vereenigen met het aanbevelend advies van den toenmaligen dd. Gouverneur van West-Java en van den vorigen Gouverneur van Midden-Java, zomin als met het standpunt van den vorigen Directeur van Binnenlandsch Bestuur, die het toevoegen door Regenten van den graad van successie aan hun naam wilde toelaten, met de consequentie, dat het juist of ongemotiveerd gebruik van een successiecijfer zou moeten worden tegengegaan.

24. Zooals door den vorigen Gouverneur van Oost-Java is opgemerkt is het vermelden van den graad van successie achter een zelfden naam geen Oostersch dynastiek gebruik. Op Java is het alleen in zwang gekomen onder de Mataramsche vorsten en hun nazaten, die tegenwoordige Vorstenlandsche Zelfbestuurders, en wel sinds het einde van de 17de eeuw. Van hen hebben Regenten in Midden-Java het overgenomen. Onder Regenten van West-Java kwam het niet voor, ofschoon er wel geslachten zijn, die een min of meer vasten Regentsnaam hadden, b.v. het Soekapoerasche Regentengeslacht. Het lijkt den Raad niet gewenscht en, zooals door den Adviseur voor Inlandsche Zaken reeds is aangeteekend, in strijd met het karakter van het regentsambt om het onderhavig door Regenten van de Midden-Javaansche vorsten nagevolgd dynastiek gebruik, van Regeeringswege, zij het ook door het slechts oogluikend toe te laten, te sanctionneeren en daardoor te doen herleven en te verbreiden. Bovendien is dit gebruik nagenoeg weer verdwenen -

men

men behoudt thans bij den in zijn geslacht tradioneelen Regentsnaam zijn kindernaam. Opvolging van dit voorstel zou de Regenten brengen in een sfeer, die historisch en principieel niet de hunne is.

26. Het voorstel van den heer De Kat Angelino om aan den Regent over te laten of hij zelf het voorzitterschap van den regentschapsraad op zich zal nemen of deze taak aan den Patih zal opdragen, acht het College zoo zeer onvereinigbaar met de opvattingen en beginselen der bestuurshervorming op Java, dat het ten eenenmale moet worden ontraden.

27. Het denkbeeld tenslotte om voor de opvoeding van telgen van Regenten- en Zelfbestuurdersgeslachten een exclusief instituut op te richten, werd door den toenmaligen dd. Gouverneur van West-Java, ofschoon thans en in de naaste toekomst om financieele redenen onuitvoerbaar, aantrekkelijk geacht, door den vorigen Gouverneur van Midden-Java, toegejuicht, terwijl door den vorigen Gouverneur van Oost-Java al of niet opvolging afhankelijk werd gesteld van de resultaten, die met dergelijke inrichtingen eventueel in naburige Oostersche landen zijn bereikt.

Het College onderschrijft de daartegen door den vorigen Directeur van Binnenlandsch Bestuur en den Adviseur voor Inlandsche Zaken aangevoerde principieele en praktische bezwaren.

Zulk een instituut zou tegenstellingen scheppen binnen het Inlandsch Bestuurscorps, die aan de verhoudingen in dat corps en daardoor aan den dienst slechts afbreuk zouden kunnen doen.

28.

28. In dit verband vestigt het College de aandacht op de door den heer Gobée gemaakte, naar 's Raads gevoelen juiste, opmerking, dat men niet moet onderschatten den invloed "van de ontmoediging, ontstemming en ontevredenheid onder de Inlandsche bestuursambtenaren, "die de door den schrijver van die nota voorgestelde toepassing van "het erfopvolgingsbeginsel in het leven zou roepen". Het psychologisch effect van maatregelen, welke de Regenten in een principieel andere en wel hogere sfeer zouden plaatsen, zou, zoowel voor hen zelven als voor hun naaste verwanten bedenkelijk zijn. Naar bekend is, hebben de meeste Regenten neiging om boven hun staat en hun financieele draagkracht te leven, ten ongevrieve van hun ondergeschikte ambtenaren en soms ten koste van dezen. Dat aan dit neiging een stimulans wordt gegeven, indien zij van Regeeringswege in bovenaangeduide hogere sfeer worden gebracht, laat zich gemakkelijk voorspellen. Het gevolg zal dan zijn toeneming van Regeeringsbemoeienis met financieele moeilijkheden van Regenten, om niet te spreken van wellicht hiermede samenhangende zaken van bedenkelijker aard. Ook op de naaste verwanten van den Regent is van een principieel te groote bevoorrechtiging van de Regentenpositie een ongunstige, o.a. verslappende invloed te duchten.

29. Met het vorenstaande beoogt de Raad van Nederlandsch-Indië niet te betoogen, dat het College er bezwaar tegen heeft de positie der Regenten, waar mogelijk, te versterken. Dit kan, ook naar 's Raads gevoelen voor de bestuursvoering en de gezagshandhaving van nut zijn en verdient derhalve aanbeveling. Die versterking dient echter naar

het

het oordeel van den Raad te passen in het huidige staatsbestel, alsmede in de tegenwoordige maatschappelijke structuur en hare toekomstige ontwikkeling, voorzover die zich laat vooruitzien.

30. Tot de maatregelen, die daartoe kunnen strekken, kunnen worden gerekend die, welke in het door den Directeur van Binnenlandsch Bestuur gegeven overzicht van de suggesties van den heer De Kat Angelino worden vermeld sub VII (financieele positie, op welk punt, naar bekend is, reeds een voor nieuw benoemde Regenten tegemoetkomende regeling is getroffen), VIII (verplichte opwachting bij den Regent van alle Inlandsche ambtenaren bij vestiging in en het verlaten van het regentschap), X (voorschrift, dat politieke voormannen voor het houden van een openbare vergadering met den Regent overleg plegen - hierbij is door den Directeur van Binnenlandsch Bestuur aangeteekend, dat op het Departement van Justitie voorstellen in voorbereiding waren om den Regent de bevoegdheid te verleen in geval van dringende omstandigheden bepaalde vergaderingen te verbieden, welke voorstellen sindsdien het staatsblad hebben bereikt, (Staatsblad 1935 No.85); en XI (opdracht aan de Regenten om in hun regentschap verschijnende gedrukten, waarin gepoogd wordt hun gezag te ondermijnen, door tussenkomst van den Resident onder de aandacht van den Procureur-Generaal te brengen, door den vorigen Gouverneur van Midden-Java aangevuld met de aanbeveling voor te schrijven, dat van elk kennelijk voor het Inlandsche publiek bestemd drukwerk den Regent een exemplaar wordt aangeboden.

31. Ten aanzien van punt VIII valt op te merken, dat de daarbij be-

doelde

doelde suggestie in groote steden practisch niet meer uitvoerbaar is vanwege het zeer groote aantal niet tot het Binnenlandsch Bestuur behoorende Inlandsche ambtenaren, en dat het in kleine steden reeds gebruikelijk is, dat Inlandsche ambtenaren, ook die niet tot het Binnenlandsch Bestuur behooren, bij den Regent hun opwachting maken bij aankomst in en vertrek uit het regentschap.

Een regeling is echter wel gewenscht, eenerzijds omdat al te groote uitbreiding van het hier bedoeld gebruik voor den Regent bezwarend kan zijn, anderzijds omdat veelvuldig ontstemming wordt gewekt, wanneer buiten het Bestuur staande ambtenaren van "standing" zich daaraan opzettelijk onttrekken.

Deze materie kan in verband met plaatselijk verschillende verhoudingen bezwaarlijk bij een algemeen voorschrift worden geregeld en evenmin geheel aan het oordeel van den Regent zelf worden overgelaten. De Raad beveelt daarom aan den Residenten op te dragen voor ieder regentschap te bepalen, welke categorieën van Inheemsche ambtenaren verplicht zijn bij den Regent hun opwachting te maken. Het ligt voor de hand, dat het den Regent dient vrij te staan van deze verplichting in op zichzelf staande gevallen dispensatie te verleen.

32. Er bestaat reeds gelegenheid voor den Regent om publicaties, die hij schadelijk voor zijn gezag acht, onder de aandacht van den Resident te brengen. Naar het den Raad wil voorkomen, dient deze aan gelegenheid evenwel in ruimer verband te worden beschouwd, daar zij betrekking heeft op de meer algemeene vraag, in hoeverre de Regent ware in te schakelen bij het toezicht op de drukpers. Het College geeft in overweging hieromtrent het advies in te winnen van de Directeuren van Justitie en van Binnenlandsch Bestuur, alsmede van den

Procureur-

Procureur-Generaal bij het Hooggerechtshof.

33. Den wensch van den Regent van Pandeglang naar uitbreiding van de bevoegdheden van den Regent op godsdienstig gebied, acht de Raad van Nederlandsch-Indie met den heer De Kat Angelino niet vatbaar voor vervulling. Dienaangaande moge worden volstaan met te verwijzen naar pagina 53-54 van de onderwerpelijke nota.

34. Niet bevorderlijk, zelfs schadelijk voor het gezag van de Regenten, acht de Raad het, om hun wenken te geven op het terrein van het openbare, politieke en vereenigingsleven, zooals om niet te aanvaarden een verkiezing tot lid van den Volksraad, om uit de P.P.B.B. te treden (vgl. de punten VI en IV van Hoogerbedoeld overzicht), zoo mede het denkbeeld, van Regeeringswege te bevorderen, dat de naam "Regentenbond" zou worden gewijzigd in "Regentenkamer" (nota-De Kat pagina 63). Dergelijke wenken raken bekend en geven aanleiding tot commentaren, die aan het gezag van de Regenten, niet alleen van de betrokkenen, afbreuk doen. Terzake moge het College verwijzen naar de bij het vermelde sub IV door den toenmaligen d.d. Gouverneur van West-Java gemaakte opmerkingen, waarmede het kan instemmen. Anders zou het zijn, indien de Regeering bepaald voorschriften gaf, zooals, door den heer Drossaers voorgesteld, om het Regentsambt op te nemen in de lijst van ambten, die het gelijktijdig met het lidmaatschap van den Volksraad kunnen worden waargenomen. Op dit punt behoeft echter niet worden ingegaan na de niet lang geleden na nauwgezette overweging terzake genomen Regeeringsbeslissing (B.G.S.dd. 23-5-'34 No.138/G).

Overigens late men aan de Regenten zelf over te beoordeelen, wat op dit en ander terrein met hun waardigheid al dan niet in overeenstemming is te achten. Het lidmaatschap van den Volksraad, dat

voor

voor velen van hen zeer begeerenswaardig is, achten zij - en naar de ervaring heeft uitgewezen, terecht - niet schadelijk voor hun volkshoofdschap, dat zij zelf zoo gaarne naar voren brengen. Indien zij in hun openbare en ook particuliere leven over de schreef gaan, dan wel deel uitmaken van vereenigingen, welker lidmaatschap schade zou kunnen doen aan hun positie als Regent, zoodat zij algemeen of in kleinen kring aanstoot geven, is er voldoende gelegenheid om hen daaromtrent te onderhouden en terecht te wijzen. Doch men bevoogde hen niet te veel; dat zou hun gezag geen goed doen.

36. Het voorafgaande samenvattende geeft de Raad van Nederlandsch-Indië in overweging als besluit van de gevoerde omvangrijke gedachtenwisseling er mede te volstaan bekendheid te geven aan de in bijzondere gevallen bij het ontstaan van een Regentsvacature te volgen gedragslijn aangegeven in lid 21 van voorliggend advies; de adviezen nopens de inschakeling van de Regenten bij het toezicht op de drukpers bedoeld in lid 32 in te winnen en voorts de Residenten op Java te doen instrueeren, de regelingen nopens het maken van hun opwachting bij den Regent door Inheemsche ambtenaren, bedoeld in lid 31, vast te stellen.

37. Voor het overige acht de Raad - zooals uit het voorafgaande blijkt - geen aanleiding aanwezig om gevolg te geven aan verschillende door den heer De Kat Angelino geopperde suggesties, ten doel hebbend de positie der Regenten door bijzondere maatregelen te releveeren.

38. Niettemin is het College er van doordrongen, dat verschillende omstandigheden, waaronder allereerst de in politieke colleges uitgeoefende kritiek en de eischen van het lager Bestuurscorps, voorzover dit niet aan Regentengeslachten is ontsproten, moeten worden ge-

noemd,

noemd, er toe leiden, dat aan de opleiding en de algemeene geschiktheid der Regenten steeds hogere eischen worden gesteld en dat dit kan medebrengen, dat uit het erfelijkheidsbeginsel emanerende aanspraken spoediger en veelvuldiger terzijde worden geschoven, dan bij een minder snelle evolutie het geval zou zijn.

39. Ook de omstandigheid, dat het aantal mannelijke nakomelingen in verschillende oude regentengeslachten klein is, werkt in deze richting, die op zichzelf de strooming van den tijd mede heeft.

40. Het gevaar, dat het erfelijkheidsbeginsel van het Regentsambt, dat nog langen tijd voor het bestuur van de massa van Java's bevolking van groote beteekenis moet worden geacht, in de praktijk niet ver genoeg zal doorwerken, is daarom steeds aanwezig en hoezeer de Raad geen concrete maatregelen kan aanwijzen om dit gevaar geheel af te wenden, meent het College wel in algemeenen zin te moeten raden, bij elke incidenteele beslissing zoo ver mogelijk te gaan met de inachtneming van meergenoemd beginsel.

De Raad van Nederlandsch-Indië,

(wg) Van den Bussche.

Vice-President.

Van wege den Raad:

De wd. Secretaris,

(wg) van Waning.

Voor eensluidend afschrift:

De Gouvernements Secretaris,

(w.g.) Zeilinga.